

Istorisiri dintre rafturi

Tung-whang-fung

de Gabriel Zănescu

Băiețelul de nici doisprezece ani era elev la mica școală cu internat din Ingouville, aproape de Le Havre. Privea adesea pe fereastra pensionului către nesfârșitul Oceanului în care se vărsa Sena. Fluviul se iveau mărăț din cețurile țărului și se pierdea în apele nemărginitei mări, revenind, totuși, sub forma sunetului cadențat și ațipitor al valurilor ce se izbeau noaptea de faleză, ritmându-i somnul și visele. Școala din Ingouville nu-l mai putea învăța mare lucru, așa că fu mutat la colegiul din Rouen, unde elevii erau foarte buni, mai ales la greacă și latină, profesorii exigenți și părinții la fel. Premiant în toate clasele, la bacalaureat a trebuit să vorbească depre Demostene (în limba greacă) și a luat bine, despre Virgiliu (în latină – bine) și a răspuns la retorică (destul de bine), istorie și geografie (destul de bine), filosofie (mulțumitor), matematică (mulțumitor) și fizică (mediocru).

S-a înscris, apoi, la Școala de Medicină din Rouen, iar pentru a trăi a dat, opt ore pe zi, lecții particulare de literatură și limbi clasice. A devenit studentul, apoi și angajatul doctorului Achille F., șeful secției de chirurgie a spitalului din Rouen, asigurând aproape toate gărzile de noapte. Atunci, în nopțile nesfârșite de iarnă, petrecute printre lungile rânduri de paturi din care se auzeau gemetele suferinzilor, în diminețile răcoroase de vară, când, pe lângă ziduri, pe sub fereastra sa, bolnavii înfășurați în mantale se plimbau (ori erau plimbați) prin curtea spitalului, atunci s-au născut poeziile tinereții sale, pline de dragoste, de flori, de păsări, de ritm clasic și rimate perfect. Să panzezi, noaptea, să oblojești, să tratezi, să repui pe picioare, cât se mai poate, oameni chinuți, și să-i predai ziua pe Homer și pe Virgiliu, să faci același lucru cu versurile șchioape ale cutărui școlar mediocru, să corectezi, ca să sune bine, limbajul bizar și structura discursului vreunui aspirant la bacalaureat... iată o experiență de viață pentru un poet. Să sune bine și

proza, ca și poezia. Trebuie să poată fi citită cu voce tare : cum versurile au ritm - ea trebuie să aibă cadență. *Frazele prost scrise nu rezistă la o asemenea încercare, ele apasă coșul pieptului, stingheresc bătaia inimii și se află astfel în afara condițiilor vitale.* Prin 1843, a

renunțat la postul de la spital (sau a fost eliberat...) : Ceruse să primească vin la masă, în loc de cidru și să mai poată lipsi uneori, noaptea.

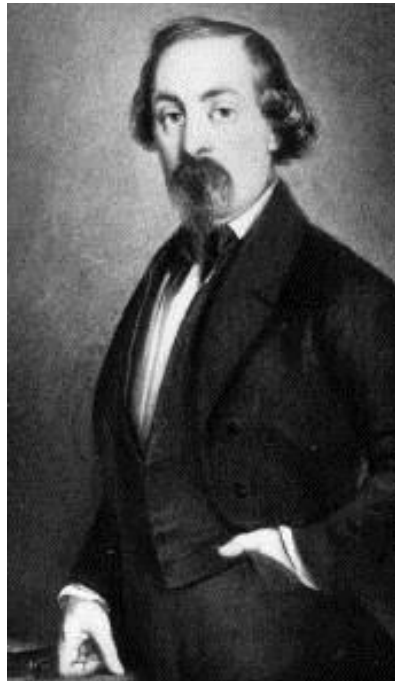
Ispitirea... ar trebui aruncată în foc și să nu se mai vorbească niciodată despre ea. Și-a pus în ea toate defectele și doar câteva din calități. Devenise prieten nedespărțit cu fiul doctorului F., scriitor. Cu blândețe, cu stăruință, dar fără milă, îi examina fiecare text, fiecare frază, fiecare cuvânt și i le imputa pe cele fără valoare, până determina modificarea sau chiar eliminarea lor. *Se grăbește și asta nu-i bine. Fără grabă! Notorietatea poate fi a celor grăbiți, dar Gloria este a celor care știu să aștepte.*

De persecutat metaforele ! G.F. m-a ascultat :

- *Ești mulțumit? Acuma sunt frumos?*

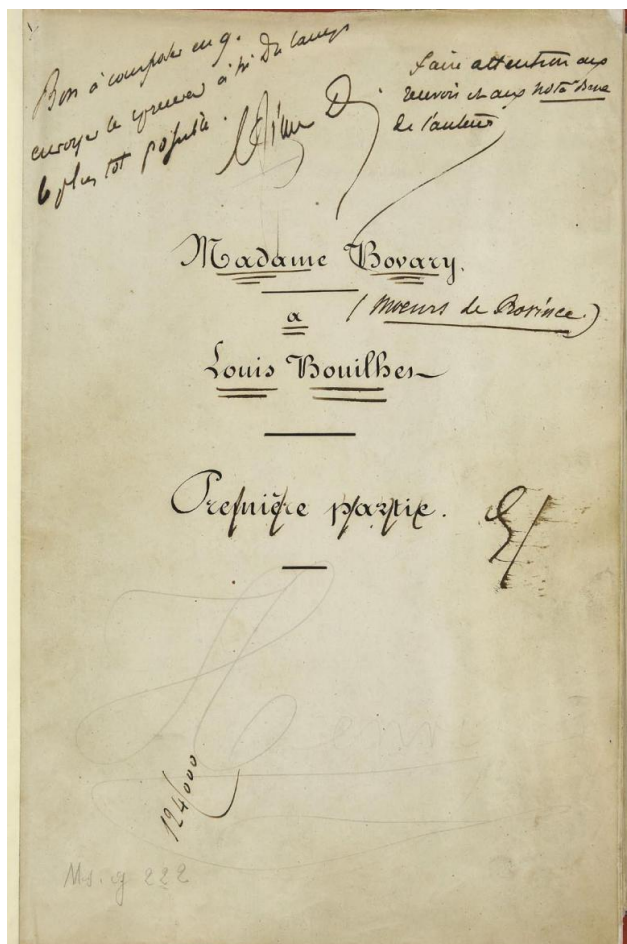
- *Totul în artă depinde de execuție: povestea unui păduche poate fi la fel de minunată ca a lui Alexandru cel Mare.*

Găsise o idee interesantă în ziar, la *Faptul Divers*. Delphine Delamare (Couturier), născută în familia unui fermier. Un tată care a crescut-o cu dorința s-o vadă

nevasta vreunui notabil, doamnă, scăpată de traiul rudimentar de la fermă. O copilărie și o (primă) adolescență petrecute cu romanțuri de dragoste și poezii de inimă albastră, cu imagini de tineri seducători și iubiri pătimașe... Cu lecții de pian suficiente ca să poată îngăima la clape vreun fragmentel de serenadă, visând la atingerile tânărului aceluia fermecător... polonezul... cum îi spune ? Ah, da, Chopin ! Măritată, în sfârșit, la 17 ani, cu un bărbat mai mare cu vreo zece, medic de țară... Plecată, iată, de la fermă în micul târg Ry, cu stradă principală, notar, farmacist, croitor, librar, ce se vor arăta, vai, foarte curând, atât de anoști, *atât de lipsiți de viață !* Și traiul alături de doctor, cât de meschin ! Singurele conversații seara, la cină, despre bolile și bolnavii târgului, iar îndată după cină se întinde pe pat și începe, imediat, să sforăie ! Așa se tratează o tânără soție înflăcărată de

pasiunile vârstei și de icoanele purtate în suflet ale atâtor eroi ai iubirii ? Bine, măcar, că-i plătește facturile, apoi datoriile tot mai mari, fără crâcnire, de teamă să nu o piardă și, odată cu ea să piardă și tihna nesperată a măruntiei sale vieți. Nici măcar nașterea fetei lor n-a

schimbat prea mult lucrurile. Dezamăgită, iat-o amanta, rând pe rând, a mai multor tineri care, potriviiți la început cu idealurile sale, aveau să se arate mai târziu mult mai interesați de propriile vieți și viitor, decât de ale ei. Soțul a tăcut în continuare, făcându-se că nu observă, din aceeași josnică teamă. Fără nici o scenă, abandonată fără luptă, prețul confortului său. Așa nu mai merita să trăiești, deci s-a sinucis, pe la 28 de ani, otrăvindându-se. Cum era de așteptat, bărbatul nu i-a supraviețuit nici măcar un an.

Iată un subiect numai bun de roman, mai ales că G. putea înțelege destul de bine sufletul feminin : avea el însuși o amantă, pe Louise Colet, poetă, sensibilă, înflăcărată, care își înșela soțul cu el din toată inima. (Avea să devină și metresa lui Alfred de Vigny, Alfred de Musset... Ca și Delphine Delamare, se măritase cu un muzician – profesor de armonie, printre alții și al lui César Franck, mai mult pentru a scăpa de provincie și pentru a trăi la Paris, printre artiști. Spre deosebire, însă, de Delphine, ea nu s-a sinucis, dar a încercat să-l înjunghie cu un cuțit de bucătărie pe Alphonse Karr, jurnalistul care a făcut public adulterul ei cu Victor Cousin. Nici el, nici soțul, Hippolyte Raymond Colet, nu recunoșteau paternitatea fiicei sale Henriette, ce scandal !) Îi propune subiectul lui G., care începe să scrie sub o supraveghere stilistică nemiloasă.

Sâmbăta ia vaporul de la Rouen la Bouille, de unde merge la Croisset (acasă la G.) *Ne îmbibăm toată ziua de conversații binefăcătoare care ne cresc și ne întăresc, apoi, noaptea, când e timp frumos, mergem să*

vedem luna tremurând pe Sena, purtăm largi cămăși nubiene, suntem albi ca duhurile și calmi ca zeii.

Până atunci, însă, trebuie să găsească informație medicală: cum ar vorbi, cu termeni științifici, un medic unui orb, încercând să-i spună că o să-l vindece. Numai cu medicamente, eventual o pomadă, fără chirurgie. Termeni legați de globul ocular, pleoape. Și cât mai are de corectat la manuscris ! Auzi aici : „...și în acest amestec de sentimente prin care se împiedica mereu...” trebuie modificat imediat. Cum să te împiedici într-un lichid ? Metaforele trebuie să fie riguroase și corecte de la un cap la altul. Cinci dialoguri succesive în care se vorbește despre același lucru, absolut inacceptabil ! Jucăria copilei, descrisă pe zece pagini. Zece pagini !! După opt zile de luptă, a reușit să-l convingă pe G. să le elimine. Opt zile în care, sub ochii lui, scriitorul a țipat, a trântit obiecte, a răsunat mese, s-a rățoit, a jurat că nu scoate nici măcar o silabă. A rămas mereu calm, repetând cu blândețe, dar necruțător, că o cocoșă, oricât de frumoasă, pusă pe spatele lui Venus o va transforma pe aceasta într-o Venus cocoșată, nu într-una mai frumoasă. *Așadar, i-a spus, prizându-și tacticos tabacul, suprimă cocoșa. O să elimini orice element incidental, pentru că este inutil povestirii și, în acest caz, ceea ce este nefolositor este dăunător.* Câțiva ani mai târziu (vai, totuși prea devreme!) *G. avea să scrie: [...] mi-am îngropat, alaltăieri, conștiința literară, creierul, busola. Pierzându-l, mi-am pierdut mamoșul literar, cel care vedea mai limpede în mintea mea decât eu însumi. Vidul lăsat de moartea sa în jurul meu crește pe zi ce trece.* Maupassant avea să spună cam la fel.

În duminica de 14 noiembrie 1852 și-a petrecut patru ore la rând împreună cu G., închipuindu-și amândoi decrepitudinea bătrâneților. Se vedeau moși, mizerabili, famelici, în azilul incurabililor, rătăcind pe străzi în veștmintele lor murdare, ponosite, și amintindu-și timpurile de-acum. Au început prin a râde și au sfârșit plângând. Amintiri numai bune pentru la bătrânețe...La urmă, G. zise că numai niște indivizi atât de placid funebri ca ei puteau să se amuze cu astfel de orori. Apoi, observații și obiecții privitoare la un personaj și la întregul plan al romanului, greu de ignorat.

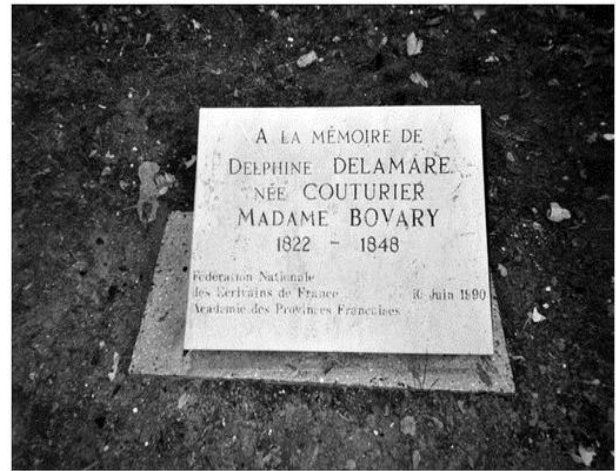
La Paris, unde locuiește perioade îndelungate și se simte atât de bine, întâmpină probleme editoriale (scrie și el, versuri, teatru, însă nu știe să se promoveze și nu crede în așa ceva), dar și financiare. Piesele ba nu se publică, ba nu se montează, criticii vremii cer modificări cu care nu poate fi de acord...Nu-și pierde optimismul, ceea ce îi dă motive lui G. să scrie mai târziu, referindu-se la el : „Deziluzia este o trăsătură a celor slabi. Feriți-vă de cei dezgustați ; cel mai adesea sunt niște neputincioși!”

Continuă să scrie drame istorice care se petrec în epoca romană, în versuri clasice fără cusur, compune *de la poésie scientifique*, se confundă tot mai mult cu parnasianismul, îl strunește în continuare pe G. și încearcă să învețe limba chineză, pentru a-i înțelege mai bine poezia.

În 1867, André Pottier, directorul Bibliotecii Municipale din Rouen moare și postul rămâne vacant. G. îl convinge să facă o cerere oficială către primar, dl. Verdrel, pentru a-l ocupa. Asta i-ar putea aduce nițel echilibru sufletesc și, desigur, oarecare stabilitate financiară. Ar putea să-și vadă mai departe și de preocupările literare. *M-a primit foarte bine, îi va relata lui G. Mi-a reconfirmat dorința lui să mă vadă în acest post. Crede, însă, că voi avea cu mult mai multe șanse dacă aș avea ceva protectori și recomandări de la Paris, chiar dacă postul este unul municipal.* Prietenii, în frunte cu G., s-au mobilizat, au vorbit la Paris cu prințesa Mathilde și cu Duruy, Ministrul Instrucțiunii Publice, obținând astfel protecția și recomandările necesare. Pe 2 mai 1867 postul de bibliotecar-șef i-a fost atribuit, iar primarul Verdrel arăta în actul de numire că “administrația [orașului] este fericită să-l poată alătura principalei sale colecții științifice pe poetul normand ce și-a câștigat prin cariera sa în litere suficiente drepturi care să justifice alegerea.” Se mută în Rouen, într-o casă mică, albă, înconjurată de o grădiniță de flori și ascunsă după niște copaci. Își ia în serios slujba, începând cu 20 mai. Prin octombrie îi scrie unui prieten (M. Lepesqueur) : *A trebuit să consacru câteva luni bibliotecii mele și inițierii într-o activitate care până acum îmi era necunoscută. În mare, am încheiat și treaba poate începe.* Petrecuse mult timp studiind clasificarea, fabricând schițe de cataloage și imaginându-și așezări logice ale cărților. Furios, G. îl atenționează : *Ai fost pus acolo ca să scrii versuri, nu ca să numeri și să aranjezi toate terfăloagele !*

Boala de care suferă de multă vreme (o albuminurie consecutivă unei nefrite) se agravează. Cade tot mai des într-o tristețe inexplicabilă, deși nu mai are nici o neliniște de natură materială. Doarme rău, îi este mai tot timpul sete, lucrează tot mai puțin. Petrece ore întregi în fotoliu, cu ochii în tavan, părând prada unui vis intern neștiut de nimeni. Se teme de degradarea fizică și de moarte, așa încât astfel de subiecte sunt evitate de prieteni, care îi spun mereu că arată bine și îi ascund decesele cunoscuților. La începutul lui iulie 1869 pleacă să se trateze la Vichy, la sfatul doctorilor (îl evită, însă, pe doctorul Achille F., ...de teamă că acesta îi va spune adevărul). Este trimis imediat înapoi la Rouen, cu edeme la picioare, mergând tot mai greu și, pe data de 18, la nici 47 de ani, Louis Hyacinthe Bouilhet moare. Necunoscându-i, de fapt, scrierile, autoritățile îi organizează funeralii cu un puternic caracter administrativ, fără a lua în seamă calitatea sa de poet și dramaturg. *Le Figaro* : „N-a fost înmormântarea unui poet, ci a unui bibliotecar.” Este înmormântat în cimitirul din Rouen, lângă chirurgul-șef Achille Flaubert, fostul său mentor de la Școala de Medicină, în prezența a două mii de oameni, care îl știau doar ca notabilitate locală, nu și ca scriitor. În apropierea lui se va muta și bunul său prieten Gustave Flaubert, fiul medicului, nu înainte de a a-i publica postum volumul de poezii *Les Dernières Chansons* (1872) și de a câștiga lupta (de vreo treisprezece ani) cu autoritățile locale pentru a i se ridica un monument public în oraș. (Gustave Flaubert

deschisese o subscripție publică pentru ridicarea unei statui, imediat după moartea lui Bouilhet. Bani strânși au ajuns, în final, doar pentru un bust și pedestalul aferent. Consiliul Municipal din Rouen, format din inși care nu aveau pregătirea necesară, a dezbătut ani la rând meritele literare ale lui Bouilhet și măsura în care i se cuvenea un monument în oraș. Până la urmă, bustul a fost dezvelit, în apropierea Bibliotecii Municipale, pe 24 august 1882.) Guy de Maupassant : „*Miercuria trecută a ajuns în gara Rouen o ladă pe adresa Dlui Președinte al Comitetului Bouilhet, având ca expeditor pe dl Guillaume. Lada conținea bustul poetului mort de treisprezece ani și al cărui monument avea să fi inaugurat în câteva zile. În 1869 – [anul morții] aveam optsprezece ani și mă aflam în Rouen, unde făceam*

studii de retorică. Nu citisem nimic de Bouilhet, deși era prietenul cel mai drag al lui Flaubert. În oraș nu era cunoscut decât pentru că fusese bibliotecar. ”

Bibliotecarul și clientul său:

„Iar pasărea se plânge la floarea ce zâmbește,
Și floarea-i de purpură, iar pasărea-i consună,
Încât nu știm prea bine, văzându-le-mpreună,
Dacă ne cântă floarea, ori pasărea-nfloarește.”

(Louis Bouilhet, *Pasărea Tung-whang-fung* în vol. *Dernières chansons*, 1872)

Citiți mai mult:

Albert Angot, *Un ami de Gustave Flaubert : Louis Bouilhet*, Paris, E. Dentu, 1885

Andre Dubuc, *Les Amis de Flaubert – Année 1984 – Bulletin n° 65* (http://www.amis-flaubert-maupassant.fr/article-bulletins/065_039/)

Scrisoare LB către Louise Colet, 9 iulie 1852, în *Les Lettres à Louise Colet*, Marie-Claire Blanquart, Univ. De Rouen

Flaubert, Gustave (1821-1880). *Correspondență*, vol.4, București, Univers, 1985

Le blog de Gerard Nedellec

La véritable Madame Bovary : Delphine Delamare, <http://www.bovary.fr>

Gisèle Séginger, *Louis Bouilhet et Flaubert. L'invention d'une nouvelle poésie scientifique*, www.epistemocritique.org

L. Letellier, *Louis Bouilhet (1821-1869) Sa vie et ses oeuvres*, Paris, Hachette, 1919

Toutes les chroniques de Guy de Maupassant (de 1876 à 1891+les chroniques posthumes), <https://books.google.ro>

Maxime du Camp, *Souvenirs littéraires*, (1850-1880) ed. a III-a, Paris, Hachette, 1906

